

ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.Г. Макачук, кандидат економічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

В сучасних умовах сталий розвиток набуває все більшої популярності як з точки зору вивчення теорії, так і поширення даного процесу на практиці. Він означає, що певна система здатна розвиватись, зберігаючи свою структуру і функціональні особливості за різних впливів довкілля.

У відношенні системи сталого розвитку економіки необхідно розглядати всі галузі народного господарства, а особливу увагу приділяти сільському господарству. Збалансоване використання біоресурсів у аграрному виробництві є основою ефективного функціонування та управління підприємств. Це означає, що виробництво продукції на продовольчі, кормові та енергетичні цілі при одночасному покращенні родючості ґрунтів не повинно йти у протиріччя розвитку одного напрямку іншому, наприклад, продовольство-енергія.

Дослідження оцінки біоресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств базується на використанні енергетичних, вартісних, екологічних показників. Це надає змогу порівняти ефективність використання аграрної продукції для подальшого покращення соціально-екологічних параметрів суспільного розвитку.

Вихідною та порівняльною оцінкою використання рослинницької продукції на продовольчі, кормові, енергетичні потреби чи потреби для відновлення природного екобалансу є оцінка енергетичного вмісту сівозміни на 1 га сільськогосподарських підприємств Київської області, який становить 96,3 тис. МДж [1].

Використання біоресурсного потенціалу через галузь тваринництва, що характеризує подовжений цикл природного кругооберту рослинницької продукції, досягається енергетичний вихід у розмірі 79 тис. МДж енергії на 1 га, а використання побічної продукції – гною, енергетична цінність якого становить 2,9 тис. МДж на 1 га і є важливим джерелом надходження органічних добрив у ґрунт як основне джерело для відновлення його природної родючості за збереження даного рівня інтенсивності виробництва.

При оцінці енергетичного потенціалу сільськогосподарських культур через вихід біопального кількість отриманої енергії з 1 га складеної сівозміни становить 64,5 тис. МДж, що на 33% менше від первинної енергетичної оцінки продукції сільськогосподарських культур.

Цінність складання балансу гумусу як наукової основи активного втручання в кругооберт речовин у землеробстві обумовлюється повнотою і точністю врахування джерел надходження і витрат поживних речовин, а також кількістю показників, які використовуються. Оцінений від'ємний баланс гумусу в середньому на 1 га ріллі для сільськогосподарських підприємств Київської області становить 2,08 т, причому всього утворилось гумусу 1,26 т, а мінералізувалось – 3,76 т. Переведення в енергетичні одиниці балансу гумусу сівозміни в сільськогосподарських підприємствах Київської області вказує на втрати енергії в розмірі 15 тис. МДж на 1 га ріллі.

Оцінка ефективності використання біоенергетичного потенціалу сільськогосподарських підприємств показує значні зміни коливання енергії при диверсифікованому спрямуванні аграрної продукції. Отже, при виборі критерію оцінки використання біоенергетичного потенціалу потрібно враховувати не тільки економічний інтерес, але і природно-екологічні зміни.

Критерієм вибору сільськогосподарських культур для енергетичних потреб є коефіцієнт енергетичної ефективності та їх вартісна оцінка, яка включає собівартість окремих видів продукції та прибуток.

Результати аналізу показують, що найбільший коефіцієнт енергетичної ефективності мають кукурудза на зерно, озима і яра пшениця та цукровий буряк. Коефіцієнт енергетичної ефективності озимого і ярого ріпаку має низьку енергетичну ефективність – 1,98. Це пов'язано, передусім, із тим, що вирощування ріпаку вимагає застосування дорогих засобів захисту рослин та значних доз внесення добрив.

Вирощування сої та цукрового буряку характеризується найбільшими затратами на утворення одиниці МДж енергії та становить 0,17 грн./МДж. Найнижчу собівартість одиниці МДж енергії виходу продукції має озима і яра пшениця, що можна пояснити меншими виробничими затратами на 1 га її вирощування порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами.

Отже, з точки зору енергетичної та економічної ефективності привабливішими культурами для виробництва біопального є кукурудза на зерно, цукровий буряк, озима і яра пшениця, в той час як соя і ріпак мають нижчі показники енергетичної ефективності та потребують більших затрат на їх вирощування.

Розвиток виробництва і споживання біопалива, торгівлі і цін на нього залежатимуть від майбутніх тенденцій на енергетичних ринках, а точніше, від цін на сиру нафту. Як видно з рис. 1 ціни на нафту

мають великий вплив на зміну цін на аграрну продукцію, зокрема, ріпак, кукурудзу, цукор-сирець та коливаються в межах зростання чи спадання цін на неї. Особливо чітко прослідковується залежність між цінами на нафту і насінням ріпаку, де коливання ціни на ріпак повторює зміни цін на нафту.

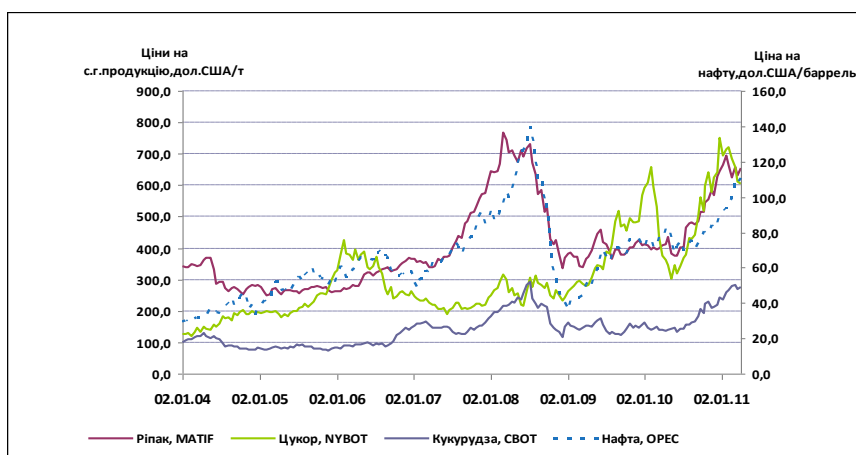

Рисунок 1. Динаміка світових цін на окремі види сільськогосподарської продукції і нафту[2,3]

Таким чином, аналіз біоенергетичного потенціалу сільськогосподарських підприємств показує незбалансоване використання рослинницької продукції, що обумовлене гострим дефіцитом утворення поживних речовин для збереження гумусу та призводить до погіршення стану родючості земель. Тільки комплексність оцінки окремого підприємства спроможна забезпечити природно-відтворювальні функції у аграрному виробництві. Аграрний потенціал, яким володіє Україна, може повністю покрити продовольчі потреби, певною мірою бути використаним для виробництва енергії, а також покращувати рівновагу в агроecosystemі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рекомендації з оцінки біоенергетичного потенціалу сільськогосподарських підприємств / О. Макарчук, В. Савчук : за редакцією Савчука В.К. – К.: НУБіП України, 2011. – 25 с.
  2. Аналітичні дані аграрної продукції Українського клубу аграрного бізнесу [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.agribusiness.kiev.ua>.
- Аналітичні дані АПК- інформ [Електронний ресурс] / Режим доступу до інформації : <http://www.apk-inform.com>.